

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN PSİKOLOJİK İYİ OLUŞLARI İLE DEĞER YÖNELİMLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ*

Mustafa ULU**

Öz

Bu çalışma ile İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin psikolojik iyi oluş durumları ile değer yönelimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmanın evrenini İlahiyat Fakültesi öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem grubu olarak ise Erciyes, Dicle ve Karadeniz Teknik Üniversitesi'nden kolayda örneklem yoluyla seçilen 683 İlahiyat Fakültesi öğrencisi belirlenmiştir. Verilerin analiz edilmesinde betimsel istatistik tekniklerinden ortalama ve standart sapma değerleri; çıkarımsal istatistik tekniklerinden iki ortalama arasındaki farkı tespit etmek amacıyla bağımsız gruplar t-testi; değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla ise Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon tekniği ve Regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin psikolojik iyi oluş ortalama puanının 3,63 olduğu; değer yönelimlerinde en yüksek ortalamayı 5,11 puan ile evrenselcilik, en düşük ortalamayı ise 3,49 puan ile güç faktöründe elde ettikleri; psikolojik iyi oluş toplam puanında kadınların puanlarının erkeklerden ortalama açısından anlamlı olarak daha yüksek olduğu; değer yönelimlerinde özyönelim, uyarılma, hazcılık, güvenlik, uyma, iyilikseverlik ve evrenselcilikte kadınların; güçte ise erkeklerin ortalama puanlarının anlamlı olarak daha yüksek olduğu; psikolojik iyi oluş toplam puanı ile özyönelim, uyarılma, hazcılık, başarı, güvenlik, uyma, geleneksellik, iyilikseverlik ve evrenselcilik arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca regresyon analizi sonucunda özyönelim, uyarılma ve iyilikseverlik değer yönelimlerinin psikolojik iyi oluşu anlamlı olarak %19 oranında açıkladığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Din Psikolojisi, Psikolojik İyi Oluş, Değer Yönelimi, Üniversite Öğrencileri, İlahiyat Fakültesi.

On the Relationship Between Psychological Well-Being and Value Orientations of Students of Theology Faculty

Abstract

It is aimed to investigate the relationship between the psychological well-being of university students and their value orientations in this research. The universe of study is the students of Theology Faculty. In the sample group, 683 Theology Faculty students were selected from Erciyes, Dicle and Karadeniz Technical Universities through convenience sampling. Quantitative analysis techniques have been utilized in the analysis of the data. Mean and standard deviation from descriptive statistical methods; independent groups t-test to determine the difference between two means and Pearson Moments Multiplication Correlation technique and Regression Analysis to investigate the relationships between variables from inferential statistical methods were used when the data were analyzed. As a result of the research, it was determined that the average score of the students' psychological well-being is 3.63; that students have the highest average in universalism factor with 5.11 score and have the lowest average in the power factor with 3.49

* Bu çalışma, 5-6 Nisan 2018 tarihlerinde Zonguldak'ta düzenlenen *III. Uluslararası Değerler Eğitimi Kongresi*'nde sunulan ve özet olarak yayınlanan bildirinin tam metnidir.

Ayrıca bu çalışma, Erciyes Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimince desteklenmiştir. Proje Numarası: HDP-2018-7593.

** Dr. Öğr. Üyesi, Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (mustafaulu@erciyes.edu.tr).

score in value orientation; that women's mean scores in psychological well-being total score were significantly higher than men's mean score; that mean scores of women in self-direction, stimulation, hedonism, security, conformity, benevolence, and universalism factors and mean scores of men in power factor were significantly higher in value orientation; that there was a significant positive relationship between psychological well-being total score and self-direction, stimulation, hedonism, achievement, security, conformity, tradition, benevolence, and universalism. Moreover, as a result of regression analysis, self-direction, stimulation and benevolence value orientations seem to explain psychological well-being at a significant level of 19%.

[You may find an extended abstract of this article after the bibliography.]

Keywords: Psychology of Religion, Psychological Well-being, Value Orientation, University Students, Theology Faculty.

Giriş

Son dönemlerde psikolojinin ilgisi, ruhsal hastalıklar ve anormal davranış sergileyen bireylerden ruh sağlığı ve pozitif psikolojiye doğru kaymaktadır. Bu kaymanın temelinde, dar bir insan tasavvuruna sahip olan ve genellikle anormal davranışlar sergileyen bireylere odaklanan Batı kökenli psikolojilere alternatif olarak Asya kökenli psikolojilerin güçlenmesi yer almaktadır. Genellikle Batı kökenli psikolojik yaklaşım, narsistik bir eğilimle kendini merkezde görmüş ve “*diğer kültürlerle ait psikolojik yaklaşımları ilkel batıl inançlardan biraz fazlası*”¹ olarak kabul etmiştir. Ancak bu dar bakış açısı, değişen insani ihtiyaçlara çözüm üretmede yeni arayışları zorunlu kılmış ve Asya kökenli psikolojik yaklaşım, modern psikoloji içerisinde kendisine pozitif psikoloji sayesinde yer bulabilmiştir. Bu noktada pozitif psikolojinin temellerinin insani potansiyeller, erdem, huzur, mutluluk ve sağlıklı toplumu tartışan gelenek ve düşünce ekollerine kadar uzandığını ifade etmek mümkündür.

Pozitif psikoloji sayesinde değer, huzur, mutluluk vb. kavramlar psikolojik bir bakış açısıyla ele alınmıştır. Bu süreç beraberinde bilinçdışı süreçlerin kontrolünde olan bir varlığa alternatif olarak aşkın, manevi bir boyutu olan, sürekli olarak kendini geliştirme ve yenileme çabası sergileyen bir insan modelini getirmiştir. Bu yeni anlayış ile birlikte hayatın anlam ve amacı, insani potansiyellerin geliştirilmesi, değer ve psikolojik iyi oluş gibi konular üzerinde görüşlerini ortaya koyan birçok önemli isim ortaya çıkmıştır. Mesela, yaşam kalitesinin temel değişkenleri olarak iyi oluş ve değer seçimi, hayatın anlamı konusundaki felsefi tartışmalar ile birlikte büyük ölçüde Frankl'ın insanın anlam arayışı, anlam yaratma ve anlamlandırma süreci üzerine kuruludur. Bu açıdan Allport, Jung, Maslow, Fromm, Rogers gibi isimler de önemli katkılar sağlamışlardır. Bu isimlerin ortak özelliği, duygu, düşünce ve davranış üzerinde bireyin içsel mekanizmalarının özellikle de değer sistemlerinin belirleyici bir etkisinin olduğunu savunmuş olmalarıdır.

1 R. Walsh, “Asian Psychologies,” *Encyclopedia of Psychology* içinde, ed. Raymond J. Corsini (New York: John Wiley & Sons, 1994), 106.

Psikoloji alanında yürütülen araştırmaların çoğu, belirli grupların benzerlikleri ve farklılıklarına odaklanmaktadır. Bireylerin değer yönelimlerinin istikrarı ve değişmesi, kapsamlı olarak incelenen başka bir araştırma alanıdır. Hem boylamsal hem de kesitsel araştırmalar, değer önceliklerinin bireylerin ömrü boyunca göreceli olarak istikrarlı olduğunu ve toplumsal olarak zamana ve sosyal değişimlere göre pek değişmediğini göstermektedir. Diğer araştırmalar, ampirik olarak sınıflandırmasına ve değer sistemlerinin temel yapılarına odaklanmaktadır. Bazı araştırmalar ise kişilik özellikleri, tutumlar ve amaçlar arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Bu alandaki araştırmalar, değerlerin değişimine ve tutum ve davranışlara dikkat çekmektedir. Bu yöntem, bireysel tercihler ile belirli bir referans grubunun tercihleri arasındaki bilişsel uyumsuzluğa dayanmaktadır. Değerler, bireysel düzeyde, kişisel eylemi motive eden, duygusal çağrışımları da olan kavramlardır. Değerler, değişimlere rağmen yaşamda bir süreklilik hissi anlamına gelmekte ve bu şekilde bireysel kimliğe katkıda bulunmaktadırlar. Kişisel değerler sistemi, bireyin kendini, dış dünyayı ve onunla olan ilişkisini anlama sürecinin temelini oluşturmaktadır. Bu süreçte, temel varoluşsal problemlere yeni anlamlar yükleyerek önemli bir rol oynamaktadırlar. Bu açıdan değerler, bireysel kimlik ve yaşamdaki amaçları da içine alan kişisel anlam sisteminin bir parçasıdır.

Bu bakış açısıyla çalışmada, İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin kişisel düzeydeki değer yönelimlerine odaklanılacak ve bunların psikolojik iyi oluş ile nasıl bir ilişki içerisinde olduğu incelenecektir. Bireyin değer yönelimlerinin psikolojik iyi oluşu üzerinde bir etkisinin olup olmadığı sorusu temelinde şekillenen çalışmada, ilk olarak *psikolojik iyi oluş* ve *değer* kavramları tanımlanacak sonrasında ise her iki değişken arasındaki ilişkiyi belirlemek için gerçekleştirilen araştırmaya ait istatistiksel verilere yer verilecektir. Son olarak da verilerin yorumlandığı ve değerlendirildiği sonuç bölümü ile çalışma tamamlanacaktır.

A. Psikolojik İyi Oluş

Pozitif psikolojinin en dikkat çekici kavramlarından birisi *psikolojik iyi oluş*'tur. 1948 yılında Dünya Sağlık Örgütü, psikolojik iyi oluşun "zihinsel hastalığın yokluğundan fazlası" olduğunu² ifade etmiş olmasına rağmen psikologlar, psikolojik iyi oluşu sebepleri, ilişkileri ve sonuçları açısından sistematik bir şekilde incelemeye ancak 90'lı yıllarda başlamışlardır. Bu noktadan sonra ortaya çıkan tanımlar, üç kategori altında değerlendirilebilir. İlk olarak iyi oluş, dışsal kriterler açısından tanımlanmaktadır. Bu yaklaşım, arzu edilen şey açısından iyi oluşu tanımladığı için normatiftir. İkinci olarak, insanların yaşantılarını "pozitif kavramlarla" ilişkilendirmelerine neden olan olguların incelenmesi ile ortaya çıkan tanımlar yer almaktadır. Bu yaklaşım, katılımcıların

2 <http://www.who.int/about/mission/en> [Erişim Tarihi: 14.01.2018]

standartlarından yola çıkılarak belirlenmeye çalışılan “yaşam doyumu” kavramı etrafında şekillenmiştir. Son olarak ise günlük hayatta en sık kullanılan anlamda iyi oluşun mutluluk kavramı etrafında tanımlanmaya çalışıldığı görülmektedir. Bu yaklaşım, negatif etkilere karşılık pozitif etkilerin baskınlığını vurgulamaktadır.³ Ancak literatürdeki tanımlamada farklılaşma söz konusu olsa da ilk dönemlerinden itibaren psikolojik iyi oluş konusu iki boyutlu olarak ele alınmaktadır. Bu boyutlardan ilki, *hedonic* (özel/duygusal); ikincisi ise *eudaimonic* (psikolojik/sosyal)'tir. Psikolojik iyi oluş araştırmalarındaki bu gelenekler, farklı felsefi ve teorik köklerden beslenmektedir. Her iki gelenek de insan doğası konusunda farklı görüşler üzerine temellendirilmekte ve iyi bir toplumu ve sağlıklı bir bireyi hangi özelliklerin oluşturduğuna dayandırılmaktadır. Dolayısıyla bu gelenekler, gelişimsel ve toplumsal süreçlerin iyi oluşla nasıl bir ilişkisinin olduğuna dair farklı sorular sormakta ve hayata ilişkin farklı yaklaşımları dolaylı ya da doğrudan öngörmektedirler. Bulguları kesişse bile her iki yaklaşım kritik noktalarda ayrışmaktadır.⁴

1. Hedonik Yaklaşım

Psikolojik iyi oluş konusunda yoğun ve kapsamlı olarak çalışılan model, hedonik yaklaşımdır. Yaklaşım adını Kahneman, Diener ve Schwarz'a ait *Well-being: The Foundations of Hedonic Psychology* (1999) isimli çalışmada iyi oluş ve hedonik kavramlarının eşdeğer olarak kullanılmasından almıştır. Bu yaklaşım, özel, duygusal iyi oluş ya da mutluluk olarak da isimlendirilmektedir. Genellikle olumlu ve olumsuz duygu durum arasındaki denge olarak ifade edilmektedir. Ryff ve Keyes, bu yaklaşımın izlerinin Bradburn'a kadar sürülebileceğini⁵ ifade etse de bireylerin bilişsel ve duygusal gelişimlerine odaklanan bir iyi oluş modeli ortaya koyduğu için bu yaklaşıma Ed Diener'in öncülük ettiği ifade edilebilir.⁶ Bu yaklaşım, yaşamdaki birincil amaç olarak mutluluk arayışı ve acıdan kaçınma şeklinde tanımlanabilecek hedonist felsefenin bir uzantısıdır ve yaratıcının değil de “mutluluk ve iyi oluş konusunda bireylerin söz sahibi olması gerektiği”⁷ inancı üzerine kurulmuştur. Bu düşüncenin temeli MÖ. 4. yüzyılda yaşamış olan ve acıdan kaçınarak, akla veya ölçülülüğe dayalı doğrudan hazzı temel alan bir öğreti geliştiren Aristippos'a (435-386) kadar uzanmaktadır. Bu bakış açısına göre iyi bir hayat, zevk, eğlence ve

3 Ed Diener, “Subjective Well-Being,” *Psychological Bulletin* 95, sy. 3 (1984): 543.

4 Richard M. Ryan ve Edward L. Deci, “On Happiness and Human Potentials: A Review of Research on Hedonic and Eudaimonic Well-Being,” *Annual Review of Psychology* 52 (2001): 143.

5 Carol D. Ryff ve Corey Lee M. Keyes, “The Structure of Psychological Well-Being Revisited,” *Journal of Personality and Social Psychology* 69, sy. 4 (1995): 719.

6 Ed Diener v.dğr., “The Satisfaction with Life Scale,” *Journal of Personality Assessment*, sy. 49 (1985): 71-75.

7 Matthew W. Gallagher, “Well-Being,” *The Encyclopedia of Positive Psychology* içinde, ed. Shane J. Lopez (Singapore: Wiley-Blackwell, 2009), 1030-1031.

tatmin duygularını içermelidir. Bunların karşısında ise acı, ızdırıp ve tatminsizlik duyguları yer almaktadır. Hayatın iyi olarak anılabilmesi için acı ve ızdıraptan tamamen kurtulmak gerekmez. Aksine, bunun için içerisinde belirli bir miktar zevk, eğlence, acı ve ızdırabın birlikte olması yeterlidir. Zevkin en yoğun şekilde yaşanılmaya çalışılması, iyi bir yaşamı garanti etmez. Zevk ve acı arasında bir denge kurulmalıdır.⁸

Hedonik görüşü benimseyen psikologlar, bedenin olduğu kadar zihnin de tercih ve mutluluğunu içeren genel bir hedonizm kavramına odaklanma eğilimindedirler. Bu psikologlar arasındaki hâkim görüş, iyi oluşun öznel mutluluktan oluştuğudur. Ancak bu açıdan mutluluk sadece fiziksel hedonizme indirgenmemelidir, zira çeşitli alanlarda amaçların gerçekleştirilmesi ya da diğer önemli sonuçların elde edilmesi de mutluluğu beraberinde getirebilmektedir.⁹

2. Eudaimonik Yaklaşım

Eudaimonik yaklaşım, iyi oluşun insan potansiyelinin gerçekleştirilmesine bağlı olduğunu; mutluluğun ve kaliteli bir yaşantının sadece iyi hissetmeye bağlı olmadığını; hayatta zevk ve tatmin duygularından fazlası olması gerektiğini; gerçek mutluluğun erdemli davranışlar sergilemeye ve sadece yapmaya degecek olan davranışların yapılmasına bağlı olduğunu¹⁰ ifade ederek anlamlı yaşam amaçlarını gerçekleştirmeyi amaçlayan beşeri faaliyetlere odaklanmaktadır. Bu yaklaşım, Maslow'un *kendini gerçekleştirme* kavramı, Rogers'in *tam işlevsel birey* görüşü, Jung'un *bireyleşme* ve Allport'un *olgunlaşma* kavramları ile Erikson'un *psikolojik aşama modeli* ve Neugarten'in *yetişkinlik ve yaşlılıkta kişilik değişimi* açıklamaları baz alınarak Carol Ryff ve arkadaşları tarafından pozitif faaliyetler için bütüncül ve teorik açıdan sağlam bir model üretme çabalarının bir sonucu olarak geliştirilmiştir.¹¹

Bu model birbirleri ile ilişkili altı faktörden oluşmaktadır: *özerklik, çevreyi yönetme ustalığı, kişisel gelişim, başkaları ile pozitif ilişkiler kurmak, hayatın amacı ve kendini kabul etme.*

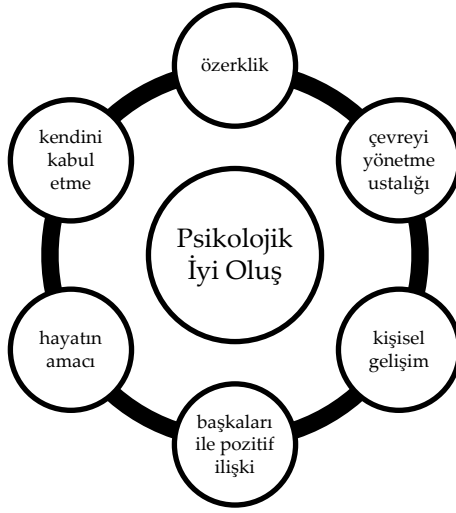
8 Anneli Sarvimäki ve Bettina Stenbock-Hult, "Quality of Life in Old Age Described as a Sense of Well-Being, Meaning and Value," *Journal of Advanced Nursing*, (2000): 1027.

9 Ryan ve Deci, "On Happiness and Human Potentials: A Review of Research on Hedonic and Eudaimonic Well-Being," 144.

10 Kate Hefferon ve Ilona Boniwell, *Positive Psychology: Theory, Research and Applications* (London: The McGraw-Hill, 2011), 77.

11 Carol D. Ryff, "Happiness is Everything, or is it? Explorations on the Meaning of Psychological Wellbeing," *Journal of Personality and Social Psychology* 57, sy. 6 (1989): 1070.

Şekil 1: Eudaimonik Yaklaşımın Özellikleri

İyi oluş açısından *özerklik (autonomy)*, bireylerin bağımsız olduğunu ve öncelikle kendi sahip oldukları standartlar tarafından yönlendirildikleri, bireylerin kararlarını kendilerinin alabildikleri, sosyal baskılara boyun eğmedikleri; *çevreyi yönetme ustalığı (environmental mastery)*, çevreyi etkin bir şekilde belirleyerek dışsal fırsatları takip edebildikleri, günlük yaşamın stresi ile etkin bir şekilde baş edebildikleri; *kişisel gelişim (personal growth)*, sürekli olarak kendini geliştirmek ve gelişmek için fırsatlar aradıkları, gelişime, değişime ve deneyime açık oldukları, yaşamı bir öğrenme süreci olarak değerlendirdikleri, merak duygularının fazla olduğu, sanatsal, sosyal ve kültürel etkinlere ilgi duydukları; *başkaları ile pozitif ilişkiler kurmak (positive relationships with others)*, karşılıklı saygı, sıcaklık ve güvene dayalı derin, doyurucu ve sağlıklı ilişkiler kurabildikleri; *hayatın amacı (purpose in life)*, anlamlı amaçlar belirleyerek bunları takip edebildikleri, hayatın amacını bir anlamda hayata tutunma olarak gördükleri; *kendini kabul etme (self-acceptance)* ise kendi kişilikleri hakkında pozitif tutumlara sahip oldukları, bir bütün olarak kendilerinden memnun oldukları ve geçmiş yaşantılarını kabullendikleri anlamına gelmektedir.¹²

Eudaimonik yaklaşım, gerçek benliği hayatın nihai amacı olarak tanımlayan ve mutluluğun erdemli bir yaşantının tercih edilmesiyle kazanılabileceğini belirten Aristo felsefi geleneğinin bir uzantısıdır. Yaklaşımın isim babası

12 Carol D. Ryff, "Psychological Well-Being Revisited: Advances in Science and Practice," *Psychother Psychosom* 83, sy. 1 (2014): 11.

olan Waterman, eudaimonik iyi oluşun insanları dinlerine ya da gerçek benliklerine uygun yaşamaya çağırdığını ifade etmektedir.¹³ Ayrıca Waterman'a göre *eudaimonia*, insanların yaşam aktiviteleri değerlerle uyumlu olduğu ve birbirleri ile parçalanmaz bir bütün haline geldikleri zaman ortaya çıkmaktadır.¹⁴

B. Değer ve Değerler

Değerler, başta psikologlar, antropologlar, siyaset bilimciler ve sosyologlar olmak üzere sosyal bilimlerin neredeyse bütün disiplinleri tarafından incelenen genel bir kavramdır. Ancak sosyal bilimlerin genelinde karşılaşılan tanımlama problemi, değerler için de söz konusudur ve değerler konusunda tüm bilim dalları tarafından kabul gören bir tanım geliştirilememiştir. Bunun yerine literatür değerlendirildiğinde çağdaş araştırmalardaki genel eğilimlerin, değerleri; (a) bireylerin ve grupların hayatında rehberlik eden ilkeler ve (b) bireylerin veya grupların çıkarlarına hizmet eden durumlar şeklinde tanımladıkları görülmektedir.¹⁵ Son yıllarda sosyal bilimciler, değer öncelikleri konusunda bireysel ve kültürel farklılıklara odaklanma eğilimindedirler.

1. Değerlerin Tanımlanması

Yukarıda ifade edildiği gibi ortak bir tanım geliştirilememiş olsa da kavramın daha iyi anlaşılabilmesi için yaygın olarak kullanılan birkaç tanıma yer verilmesi faydalı olacaktır. İlk olarak Rokeach tarafından formüle edildiği şekliyle değerlerin en yaygın kabul gören tanımlarından biri, "belirli bir davranış biçimi ya da varoluşun son şeklinin kişisel veya toplumsal açıdan varoluşun son durumuna ya da davranışın aksi ya da karşıtına tercih edilebilir olduğuna dair kalıcı bir inanç" şeklindedir.¹⁶ Rokeach, değerler ve değer sistemleri için operasyonel bir tanım sunan bir dizi araştırma çizelgesi de hazırlamıştır. İkinci olarak Hofstede, değeri "bazı durumları başkalarına göre tercih etme eğilimi" olarak tanımlamaktadır.¹⁷ Bu değerler, bireyin ilgi alanında yer alan şeyleri önemine göre değerlendirdiği ölçüt olarak işlev görmektedirler. Değerler, algı seçiciliği, bilgi işlemeyi etkilemekte ve hedeflerin seçimi için spesifik olmayan yönergeler sağlamaktadırlar. Üçüncü olarak insan hedeflerinin bilişsel temsilleri olarak gören Schwartz'a göre değerler; "bireyin ya da diğer sosyal

13 Alan S. Waterman, "Two Conceptions of Happiness: Contrasts of Personal Expressiveness (Eudaimonia) and Hedonic Enjoyment," *Journal of Personality and Social Psychology* 64, sy. 4 (1993): 678.

14 Waterman, 678; Ryan ve Deci, "On Happiness and Human Potentials: A Review of Research on Hedonic and Eudaimonic Well-Being," 146.

15 Frederick M. E. Grouzet, "Values and Relationships," *Encyclopedia of Human Relationships* içinde, ed. Harry T. Reis ve Susan Sprecher (Los Angeles: Sage Publication, 2009), 3:1668.

16 Milton Rokeach, *The Nature of Human Values* (New York: Free Press, 1973), 5.

17 Geert Hofstede, *Culture's Consequences: International Differences in Work-Related Values* (Berkeley Hills: Sage Publications, 1980), 15.

varlıkların yaşamında yol gösterici ilkeler görevini üstlenen, önemi açısından çeşitlenen, arzu edilen, durum dışı hedeflerdir.”¹⁸ Son olarak, Demirutku ve Sümer literatürdeki tanımları birleştirme yoluna gitmişler ve çok sayıda tanımın işaret ettiği önemli noktalardan yola çıkarak değerlerin “sosyalleşme süreci içinde kazanılan bireyin tercihlerini, tutumlarını ve davranışlarını seçerken kılavuz olarak kullandığı, önem sırasına göre hiyerarşik olarak yapılanmış, hangi davranışların veya hedeflerin bireysel veya toplumsal olarak istenir olduğunu ifade eden ve görece istikrarlı inançlar” olduğuna ilişkin tanımları elde etmişlerdir.¹⁹

2. Schwartz’a Göre Değerler

Rokeach tarafından Amerikan toplumunun yaşamına yön veren değerleri incelemek için bir değerler listesi oluşturulması, değer araştırmaları açısından bir dönüm noktası olmuştur. Bu öncü çalışmanın ardından Rokeach geleneğinin takipçisi olan Schwartz, değerlerin evrensel yapısı konusunda bir kuram geliştirmiş ve Rokeach listesindeki değerlere yenilerini ekleyerek çalışmayı güncelleştirmiştir. Çalışma, Rokeach’ın listesine benzer şekilde iki bölümden oluşsa da birinci bölüm 30; ikinci bölüm ise 26 madde içermektedir. Yaptığı çalışmalar sonucunda Schwartz, Smith ile birlikte, inceledikleri tanımlardan yola çıkarak değerler için beş ortak özellik belirlemişlerdir:²⁰

1. Değerler, inançlardır. Ancak objektif, donuk fikirler değildirler, değerler bireylerde aktif hale geldiklerinde ve işlerlik kazandıklarında duygularla etkileşime geçmektedirler.

2. Değerler, istenilen amaçlara (eşitlik gibi) ve bu amaçları destekleyen davranış biçimlerine (adalet, yardımseverlik gibi) yöneliktir.

3. Değerler, belirli eylemler ve durumların ötesindedirler. Örneğin itaat, iş ya da okulla, sporla ya da ticaretle, aile, arkadaşlar ya da yabancılarla ilişkili olabilmektedir.

4. Değerler, davranışların seçiminde veya değerlendirilmesinde rehberlik edecek standartlar sunmaktadırlar.

5. Değerler kendi içlerinde önemlerine göre sıralanmaktadır. Sıralanmış değerler dizileri, bir değer öncelikleri sistemi oluşturur. Kültürler ve bireyler, değer öncelikleri sistemleri ile karakterize edilirler.

18 Shalom H. Schwartz, “Are There Universal Aspects in the Structure and Contents of Human Values?,” *Journal of Social Issues* (1994): 21.

19 Kürşad Demirutku ve Nebi Sümer, “Temel Değerlerin Ölçümü: Portre Değerler Anketinin Türkçe Uyarlaması,” *Türk Psikoloji Yazıları* 13, sy. 25 (2010): 18.

20 Peter B. Smith ve Shalom H. Schwartz, “Values,” *Handbook of Cross-Cultural Psychology* içinde, ed. John W. Berry v.dğr. (Boston: Allyn and Bacon, 1997), 3:80.

Bu ortak özelliklere ek olarak bireysel değerlere ilişkin en etkili kavramsallaştırma yine Schwartz tarafından yapılmıştır.²¹ Schwartz, bu çalışmada değerleri, 11 başlık altında incelese de sonraki çalışmalarında maneviyatı her zaman bağımsız bir faktör olarak tespit edilemediği gerekçesiyle çıkararak 10 değer türünü kavramsallaştırmaktadır:

a. Öz-Yönelim (*Self-direction*): Bu değer türü için belirlenen amaç, düşünce ve eylemde bağımsızlıktır. Organizmanın kontrol ve uzmanlık ihtiyaçları ile özerklik ve bağımsızlık arasındaki etkileşimli gereksinimler temel alınarak geliştirilmiştir.

b. Uyarılma (*Stimulation*): Uyarıcı değerleri, en uygun aktivasyon seviyesini sürekli hale getirmek için organizmanın varsayılan uyarılma ve çeşitlilik ihtiyaçlarından türetilmiştir. Muhtemelen bu değerler, öz-yönelim değerlerini besleyen ihtiyaçlarla ilişkilidir.

c. Hazcılık (*Hedonism*): Bu değer türü, organizmanın farklı disiplinlerdeki birçok bilim insanının ifade ettiği ihtiyaçları ve bu ihtiyaçları tatmin etmekle ilişkili haz ve mutluluk prensiplerinden türetilmiştir.

d. Başarı (*Achievement*): Bu değer türünün belirleyici amacı, sosyal standartlara uygun yeterliliğin gösterilmesiyle gerçekleştirilecek kişisel başarıdır. Eğer bireyler, hayatta kalmaları için gerekli olan kaynakları elde etmek ve sosyal etkileşim ile kurumsal işlevsellik konularında başarılı olmak istiyorlarsa bunun için gerekli performansı yeterli düzeyde sergilemeleri gereklidir. Burada tanımlandığı şekliyle başarı değerleri, hâkim olan kültürel standartlar açısından yeterlilik göstermeyi ve böylece toplumsal onay alınmasını vurgulamaktadır.

e. Güç (*Power*): Muhtemelen güç değeri, birden fazla evrensel gereksinim türüne dayanmaktadır. Sosyal kurumların işleyişi görünüşte bir dereceye kadar statü farklılaştırması gerektirir ve kişilerarası ilişkilerin hem kültürler içinde hem de kültürler arasındaki deneysel analizlerinde baskınlık/teslim olma boyutu ortaya çıkar. Toplumsal yaşamın bu gerçeğini haklı kılmak ve grup üyelerini onu kabul etmeye motive etmek için grupların gücü, bir değer olarak görmeleri ve göstermeleri gerekmektedir. Güç değerleri, sosyal motivasyon uzmanları tarafından belirlenen hakimiyet ve kontrol için bireysel ihtiyaçların dönüşüm geçirmiş şekilleri de olabilir. Güç değerlerinin temel amacı, toplumsal statüye ve prestije ulaşma ve insanları ve kaynakları kontrol etme veya egemenlik (otorite, zenginlik, sosyal güç, toplumsal imajın korunması, toplumsal kabul) olarak belirlenmiştir.

21 Shalom H. Schwartz, "Universals in the Content and Structure of Values: Theoretical Advances and Empirical Tests in 20 Countries," *Advances in Experimental Social Psychology* (1992): 4-12.

f. Güvenlik (Security): Bu değer türünün motivasyon amacı, toplumun, ilişkilerin ve benliğin emniyet, uyum ve istikrarıdır. Temel kişisel ve grup gerekliliklerinden kaynaklanmaktadır. Tek bir güvenlik değeri türünün ya da bireysel ve grupsal düzeyde iki ayrı türün varlığı iddia edilebilir. Bu iddia, bazı güvenlik değerlerinin, öncelikle bireysel çıkarlara (sağlık gibi); diğerlerinin ise kolektif çıkarlara (ulusal güvenlik gibi) hizmet ettiğinin varsayılp sayılmayacağına dayanmaktadır.

g. Uyuma (Conformity): Bu değer türünün belirleyici amacı, başkalarını üzen veya zarar veren ve sosyal beklentileri veya normları ihlal edebilecek eylemler, eğilimler ve dürtülerin kısıtlanmasıdır. Eğer etkileşim ve grup işlevleri sorunsuz olarak devam ediyorsa bireylerin sosyal açıdan yıkıcı olabilecek eğilimlerinin kısıtlanması gerekliliğinden kaynaklanmaktadır. Burada tanımlandığı şekliyle uyuma değerleri, günlük etkileşim içerisinde genellikle de yakın kişilerle olan ilişkilerde öz-kısıtlamayı (itaat, öz-disiplin, nezaket, ebeveyn ve yaşlılara saygı gibi) vurgulamaktadır.

h. Geleneksellik (Tradition): Gruplar her yerde kendi ortak tecrübe ve dünya görüşlerini temsil eden semboller ve uygulamalar geliştirmektedir. Bunlar nihayetinde grup üyeleri tarafından değer verilen gelenek ve görenekler olarak kabul edilir. Gelenekler çoğu zaman dini ayinler, inançlar ve davranış normları biçimindedir. Gelenek değerlerinin motivasyon amacı, saygı, bağlılık ve bireye dini ya da kültürü tarafından sunulan düşünce ve gelenekleri (geleneğe saygı duymak, alçakgönüllülük, samimiyet, itidal) onaylamaktır.

i. Maneviyat (Spirituality/Self-transcendence)²²: Teologlar, filozoflar ve din üzerine çalışan araştırmacılar, inanç ve geleneklerin temel gerekçesinin, gündelik varlığın anlamsız görünümü karşısında hayata anlam ve tutarlılık kazandırmak olduğunu vurgular. Çoğu din, bazı doğaüstü varlık veya güçlere atıfta bulunarak gerçekliğin nihai anlamı sorusuna cevap vermekte; hümanizm gibi dini olmayan perspektifler ise anlam kaynaklarını doğal dünya içerisine konumlandırmaktadır. Bu cevaplar, genellikle manevi ilgiler olarak bilinen şeylere atıfta buldukları için bu değer, maneviyat değer türü olarak isimlendirilmiştir.

j. İyilikseverlik (Benevolence): Bu tür, prososyallik değer türünün daha dar olarak tanımlanmış versiyonudur. Prososyallik ile iyilikseverlik arasındaki fark, prososyalliğin bütün insanların refahı için endişelenmesi, buna karşın iyilikseverliğin günlük etkileşim içerisinde yakın ilişkide olunan kişilerin refahı için duyulan endişeye odaklanmasıdır. İyilikseverlik değerinin motivasyon amacı, sıklıkla iletişim kurdukları kişilerin refahının (yardımseverlik,

²² Schwartz, bağımsız bir faktör olarak her çalışmada belirlenemediği gerekçesiyle sonraki çalışmalarında bu başlığa yer vermemiştir.

sadakat, affedicilik, dürüstlük, sorumluluk, gerçek dostluk, olgun bir sevgi) korunması ve geliştirilmesidir.

k. Evrenselcilik (*Universalism*): Bu değer türü, Schwartz'ın önceki çalışmalarına ait olgunluk türü ile prososyal değer türünün bir bölümünü içermektedir. Bu tür, evrensel insani ihtiyaçlardan kaynaklanan bir öncüle göre değil, tamamen araştırmannın yürütüldüğü yedi ülkeden elde edilen ampirik veriye göre geliştirilmiştir. Önceleri Maslow'un kendini gerçekleştiren birey üzerine ifade ettiği görüşlerle bir korelasyon kurulmuşsa da bunu destekleyen açık ve evrensel bir motivasyon belirlenmemiştir. Bu nedenle kavramsal açıdan daha güçlü olabilecek değer bölümlerinin belirlenmesinde bu araştırmadan elde edilen sonuçlar incelenmiş ve evrensellik adlı yeni bir değer türü ortaya çıkmıştır. Bu türün amacı, bütün insanların ve çevrenin iyiliği için anlayış gösterilmesi, hoşgörü kültürünün yaygınlaştırılması ve korumacı bir yaklaşım sergilenmesidir. Evrensellik değerlerinin motivasyon hedefi, insanların geniş birincil grubun dışındaki insanlarla iletişime geçtiklerinde ve doğal kaynakların kıtlığını fark etmeye başladıklarında belirgin bir hale gelen grupların ve bireylerin hayatta kalma ihtiyaçlarından türetilmektedir.

C. Değerler ve Psikolojik İyi Oluş

1990'larda psikolojide tıbbi modelden uzaklaşılın ve davranışsal sağlığın daha kapsamlı bir görünümüne doğru radikal bir kayma gerçekleşmiştir. Bu kayma sonucunda psikoloji, hastalığa yatkın kişiliğe erken odaklanma yerine kendini iyileştiren kişilik kavramına odaklanmaya başlamıştır. Böylece, maneviyata ve ailenin önemine odaklanma, popüler psikoloji içinde yeniden gündeme gelmiş ve bu anlayışla sağlıklı yaşam, psikolojik denge ve sağlamlık ile hayatın anlam ve amacı konularına odaklanılmıştır.²³ Bu açıdan psikolojik iyi oluş ise öznel iyi oluşu artıran ve bireyin öz bakımını önceleyen tutum, davranış, düşünce ve duyguların bir boyutu olarak değerlendirilmiştir. Bu noktadan itibaren değerler ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişki açısından üç yaklaşım ortaya çıkmıştır:

a. Negatif bazı değerlere sahip olmak, psikolojik iyi oluşu olumsuz etkilerken; pozitif belirli değerlere ve amaçlara sahip olmak, muhtemelen pozitif iyi oluşa sebep olacaktır.

b. İyi oluş, değer içeriğinden bağımsız olarak içsel nedenlerle devam ettirilen *amaçların* elde edilmesinden kaynaklanmaktadır.

23 Barbara G. Melamed, "Wellness and Illness," *Encyclopedia of Psychology* içinde, ed. Alan E. Kazdin (Washington: American Psychological Association, 2000), 8:242.

c. Kişisel değerler ve çevrede geçerli olan değerler arasında pozitif bir iyi oluş duygusuna sebebiyet veren *uyum* olmalıdır.²⁴

Değerler ve iyi oluş arasındaki ilişkiler, insanları nelerin mutlu ettiği gibi temel bir konuyla ilişkili olduğu için özel bir alandır. Değerler, psikolojik iyi oluşla çok boyutlu bağlantı kurulabilmektedir. Öz-belirleme teorisi, değerler ve iyi oluş arasında doğrudan bir bağlantı oluşmasını sağlayan bir görüş ortaya çıkarmıştır: (a) doğanın özünde bulunan değerler (özerklik, iyilikseverlik vb.), insanlara özgü kendini gerçekleştirme gereksinimini yansıttığı için pozitif iyi oluşa yol açar. (b) bireysel mutluluk ve huzura götürecek ikinci yol, amaca-ulaşma yaklaşımı tarafından ortaya konulmaktadır. Bu yaklaşıma göre, iyi oluş, amaçların değer içeriğinden bağımsız bir şekilde içgüdüsel nedenlerle sürdürülen amaca ulaşmanın bir sonucudur. (c) üçüncü yaklaşım, birey ile çevresi arasındaki öznel iyi oluşu etkileyen uyumdur. Bu yaklaşıma göre, eğer bu tarz değerlere sahip olan bireyler, söz konusu değerlerin teşvik edildiği bir çevrede bulunuyorsa dışsal değerler bile öznel iyi oluşa katkı sağlayabilmektedir.²⁵

Psikolojik iyi oluş düzeyleri yüksek olan insanlar, hayatın anlamının farkına varabilirler ve bir değere sahip olduğunu tecrübe eden insanların da bu nedenle oldukça iyi bir yaşama sahip oldukları ifade edilebilir.²⁶ Bu noktada değerler ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişki önem kazanmaktadır.

Bu çalışmada yukarıdaki kavramsal çerçeve bağlamında üniversite öğrencilerinin değer yönelimleri ile psikolojik iyi oluş halleri arasındaki ilişki, bilimsel yöntemler kullanılarak incelenmeye çalışılacaktır.

D. Yöntem

1. Katılımcılar

Bu çalışmanın katılımcılarını üç farklı devlet üniversitesinin İlahiyat Fakültesi'nde öğrenim gören 683 öğrenci oluşturmaktadır. Katılımcı grubu tesadüfi olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun/kolayda örnekleme yöntemi yardımıyla seçilmiştir. Uygun örnekleme yönteminde araştırmacı uygulama yapacağı gruba kolay bir şekilde ulaşabilmektedir.²⁷

24 Lilach Sagiv v.dğr., "Value Pathways to Well-Being: Healthy Values, Valued Goal Attainment, and Environmental Congruence," *Positive Psychology in Practice* içinde, ed. P. Alex Linley ve Stephen Joseph (New Jersey: Wiley & Sons., 2004), 68–69.

25 Sonia Roccas ve Lilach Sagiv, "Values," *The Encyclopedia of Positive Psychology* içinde, ed. Shane J. Lopez (Singapore: Wiley-Blackwell Publishing Ltd., 2009), 1005.

26 Sarvimäki ve Stenbock-Hult, "Quality of Life in Old Age Described as a Sense of Well-Being, Meaning and Value," 1027.

27 Aysel Aziz, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri* (Ankara: Nobel Yayıncılık, 2014), 54.

Katılımcıların %56'sını (n=384) kadınlar ve geri kalan %44'ünü (n=299) erkekler oluşturmaktadır. Yaş ortalamaları 22,48 ve standart sapması 3,24'tür. Yaş aralığı ise 18-54'tür. Sınıf dağılımları birbirine yakın olmakla beraber en yüksek orana %28 ile 2. sınıflar; en düşük orana ise %14 ile hazırlık sınıfı sahiptir. Diğerleri ise en düşükten yükseğe doğru sırasıyla %16 ile 3. sınıflar; %18 ile 1. sınıflar ve %24 ile 4. sınıflardır.

2. Veri Toplama Araçları

a. Portre Değerler Anketi: Temel değerleri ölçmek amacıyla Schwartz, Melech, Lehmann, Burges, Harris ve Owens²⁸ tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçeye uyarlaması Demirutku ve Sümer²⁹ tarafından yapılmıştır. Ölçekte 40 madde bulunmakta olup değerlendirme 6'lı Likert tipi bir derecelendirme üzerinden yapılmıştır. Buna göre "1: bana çok benziyor, 2: bana benziyor, 3: bana az benziyor, 4: bana çok az benziyor, 5: bana benzemiyor ve 6: bana hiç benzemiyor" şeklindedir. Ölçekte güç, başarı, hazcılık, uyarılım, özyönelim, evrenselcilik, iyilikseverlik, geleneksellik, uyma ve güvenlik şeklinde adlandırılan 10 faktör bulunmaktadır. Demirutku ve Sümer, çalışmalarında Cronbach iç tutarlılık katsayısı .61 ile .84 arasında; test-tekrar test güvenirlilik katsayısı ise .65 ile .82 arasında değişmektedir.

b. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği: Ryff tarafından geliştirilmiş,³⁰ Ryff ve Keyes tarafından kısaltılmıştır.³¹ Ölçeğin Türkçeye uyarlanması İmamoğlu (2004) tarafından yapılmıştır.³² Ölçek 18 maddeden ve özerklik, çevreyi yönetme ustalığı, kişisel gelişim, başkaları ile pozitif ilişkiler kurmak, hayatın amacı ve kendini kabul etme olarak adlandırılan 6 faktörden oluşmaktadır. Maddeler 5'li Likert tipi bir derecelendirme üzerinden değerlendirilmiştir. İmamoğlu çalışmasında ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısını ,79 olarak tespit etmiştir.

c. Kişisel Bilgi Formu

Katılımcıların demografik özellikleri hakkında bilgi sahibi olmak amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilmiş bir form kullanılmıştır.

28 Shalom H. Schwartz v.dğr., "Extending the Cross-cultural Validity of the Theory of Basic Human Values with a Different Method of Measurement," *Journal of Cross-Cultural Psychology* 32, sy. 5 (2001): 519-42.

29 Demirutku ve Sümer, "Temel Değerlerin Ölçümü: Portre Değerler Anketinin Türkçe Uyarlaması."

30 Ryff, "Happiness is Everything, or is it? Explorations on the Meaning of Psychological Well-being."

31 Ryff ve Keyes, "The Structure of Psychological Well-Being Revisited."

32 Başak Beydoğan, "Benlik Tipi Farklılıklarına Göre Algılanan İş Ortamı ve İyi Olma Hali" (Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, 2008), 83.

3. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde nicel analiz tekniklerinden yararlanılmıştır. Betimsel istatistik tekniklerinden ortalama ve standart sapma değerleri; çıkarımsal istatistik tekniklerinden iki ortalama arasındaki farkı tespit etmek amacıyla bağımsız gruplar t-testi; değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla ise Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon tekniği ve Regresyon analizi kullanılmıştır.

4. İşlem

Öncelikle öğrencilere çalışma hakkında bilgi verilmiş ve araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyen öğrencilere uygulanmıştır. Uygulama öğrencilere ders dışı saatlerde sınıf ortamında yapılmıştır. Verilerin sadece bilimsel araştırma kapsamında ve anonim olarak kullanılacağı konusunda katılımcılara bilgi verilmiştir.

E. Bulgular

Bu çalışmanın bulguları, betimsel ve çıkarımsal istatistik analizi sonuçları bağlamında başlıklar şeklinde sırayla verilmiştir.

1. Betimsel İstatistik Analizi Bulguları

Çalışmanın değişkenlerine ait minimum ve maksimum değerler, ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 1’de verilmektedir.

Tablo 1: Çalışmanın Değişkenlerine İlişkin Betimsel İstatistik Değerleri

Değişkenler	n	Min	Max	Ort.	S
Özerklik	683	1	5	3,45	0,67
Çevreyi Yönetme Ustalığı	683	1	5	3,34	0,70
Hayatın Amacı	683	1	5	3,80	0,71
Kendini Kabul Etme	683	1	5	3,40	0,70
Başkalarıyla Pozitif İlişki	683	1	5	3,67	0,84
Kişisel Gelişim	683	1	5	4,14	0,74
<i>Psikolojik İyilik Hali Toplam Puan</i>	683	2	4,83	3,63	0,42
Özyönelim	683	1,50	6	4,85	0,86
Uyarılma	683	1	6	4,45	1,03
Hazcılık	683	1	6	4,23	1,21
Başarı	683	1	6	4,05	1,11
Güç	683	1	6	3,49	1,06

Güvenlik	683	2,40	6	5,09	0,70
Uyma	683	1	6	4,84	0,81
Geleneksellik	683	1,25	6	4,64	0,79
İyilikseverlik	683	1,50	6	5,01	0,73
Evenselcilik	683	2,17	6	5,11	0,69

Tablo 1’de görüldüğü gibi psikolojik iyilik oluş faktörlerinden *kişisel gelişim* en yüksek ortalamaya (Ort.=4,14; S=0,74) sahip iken *çevreyi yönetme ustalığı* en düşük ortalamaya (Ort.=3,34; S=0,70) sahiptir. Psikolojik iyilik hali toplam puanına göre ise ortalama 3,63 ve standart sapması 0,42’dir.

Katılımcılar değer yönelimlerinde en yüksek ortalamaya *evrenselcilik* (Ort.=5,11; S=0,69) ve en düşük ortalamaya ise *güç* (Ort.=3,49; S=1,06) değer yöneliminde sahiptir.

2. Çıkarımsal İstatistik Analizi Bulguları

Katılımcıların cinsiyetlerine göre çalışmanın değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını incelemek amacıyla bağımsız gruplar t-testi yapılmış ve analiz sonuçları Tablo 2’de verilmiştir.

a. Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

Tablo 2: Cinsiyet Değişkenine Göre Bağımsız Gruplar t-testi

Değişkenler	n	Cinsiyet	Ort.	S	t	P
Özerklik	384	Kadın	3,45	0,68	0,97	,923
	299	Erkek	3,45	0,67		
Çevreyi Yönetme Ustalığı	384	Kadın	3,40	0,69	2,28	,023*
	299	Erkek	3,27	0,71		
Hayatın Amacı	384	Kadın	3,83	0,64	1,25	,211
	299	Erkek	3,76	0,78		
Kendini Kabul Etme	384	Kadın	3,46	0,70	2,58	,010*
	299	Erkek	3,32	0,70		
Başkalarıyla Pozitif İlişki	384	Kadın	3,75	0,81	3,02	,003*
	299	Erkek	3,56	0,86		
Kişisel Gelişim	384	Kadın	4,24	0,67	4,21	,000*
	299	Erkek	4,00	0,80		
<i>Psikolojik İyilik Hali Toplam Puan</i>	384	Kadın	3,69	0,41	3,98	,001*

	299	Erkek	3,56	0,43		
Özyönelim	384	Kadın	4,96	0,80	3,86	,000*
	299	Erkek	4,70	0,90		
Uyarılma	384	Kadın	4,55	0,95	2,93	,004*
	299	Erkek	4,32	1,11		
Hazcılık	384	Kadın	4,43	1,17	5,17	,000*
	299	Erkek	3,96	1,20		
Başarı	384	Kadın	4,03	1,17	-0,59	,555
	299	Erkek	4,08	1,04		
Güç	384	Kadın	3,37	1,09	-3,40	,001*
	299	Erkek	3,64	0,99		
Güvenlik	384	Kadın	5,24	0,59	6,44	,000*
	299	Erkek	4,90	0,78		
Uyma	384	Kadın	4,92	0,72	2,95	,003*
	299	Erkek	4,74	0,90		
Geleneksellik	384	Kadın	4,68	0,73	1,52	,129
	299	Erkek	4,59	0,86		
İyilikseverlik	384	Kadın	5,10	0,66	3,89	,000*
	299	Erkek	4,89	0,79		
Evrenselcilik	384	Kadın	5,22	0,59	4,61	,000*
	299	Erkek	4,98	0,77		

Tablo 2'ye göre psikolojik iyilik hali faktörlerinden çevreyi yönetme ustalığı, kendini kabul etme, başkalarıyla pozitif ilişki ve kişisel gelişim değişkenlerinde kadınların ortalama puanları erkeklerden anlamlı olarak daha yüksektir.

Çevreyi yönetme ustalığında kadınların ortalama puanları (Ort.=3,40; S=0,69) erkeklerin ortalama puanlarından (Ort.=3,27; S=0,71) anlamlı olarak daha yüksektir ($t=2,28$; $p<,05$). Kendini kabul etmede kadınların ortalama puanları (Ort.=3,46; S=0,70) erkeklerin ortalama puanlarından (Ort.=3,32; S=0,70) anlamlı olarak daha yüksektir ($t=2,58$; $p<,05$). Başkalarıyla pozitif ilişkide kadınların ortalama puanları (Ort.=3,75; S=0,81) erkeklerin ortalama puanlarından (Ort.=3,56; S=0,86) anlamlı olarak daha yüksektir ($t=3,02$; $p<,05$). Kişisel

gelişimde kadınların ortalama puanları (Ort.=4,24; S=0,67) erkeklerin ortalama puanlarından (Ort.=4,00; S=0,80) anlamlı olarak daha yüksektir ($t=4,21$; $p<,05$).

Psikolojik iyilik hali toplam puanında kadınların ortalama puanları (Ort.=3,69; S=0,41) erkeklerin ortalama puanlarından (Ort.=3,56; S=0,43) anlamlı olarak daha yüksektir ($t=3,98$; $p<,05$).

Değer yönelimlerinde *özyönelim*, *uyarılma*, *hazcılık*, *güvenlik*, *uyma*, *iyilikseverlik* ve *evrenselcilikte* kadınların; *güçte* ise erkeklerin ortalama puanları anlamlı olarak daha yüksektir.

Özyönelimde kadınların ortalama puanları (Ort.=4,96; S=0,80) erkeklerin ortalama puanlarından (Ort.=4,70; S=0,90) anlamlı olarak daha yüksektir ($t=3,86$; $p<,05$). Uyarılmada kadınların ortalama puanları (Ort.=4,55; S=0,95) erkeklerin ortalama puanlarından (Ort.=4,32; S=1,11) anlamlı olarak daha yüksektir ($t=2,93$; $p<,05$). Hazcılıkta kadınların ortalama puanları (Ort.=4,43; S=1,17) erkeklerin ortalama puanlarından (Ort.=3,96; S=1,20) anlamlı olarak daha yüksektir ($t=5,17$; $p<,05$). Güvenlikte kadınların ortalama puanları (Ort.=5,24; S=0,59) erkeklerin ortalama puanlarından (Ort.=4,90; S=0,78) anlamlı olarak daha yüksektir ($t=6,44$; $p<,05$). Uymada kadınların ortalama puanları (Ort.=4,92; S=0,72) erkeklerin ortalama puanlarından (Ort.=4,74; S=0,90) anlamlı olarak daha yüksektir ($t=2,95$; $p<,05$). İyilikseverlikte kadınların ortalama puanları (Ort.=5,10; S=0,66) erkeklerin ortalama puanlarından (Ort.=4,89; S=0,79) anlamlı olarak daha yüksektir ($t=3,89$; $p<,05$). Evrenselcilikte kadınların ortalama puanları (Ort.=5,22; S=0,59) erkeklerin ortalama puanlarından (Ort.=4,98; S=0,77) anlamlı olarak daha yüksektir ($t=4,61$; $p<,05$).

Güçte erkeklerin ortalama puanları (Ort.=3,64; S=0,99) kadınların ortalama puanlarından (Ort.=3,37; S=1,09) anlamlı olarak daha yüksektir ($t=3,40$; $p<,05$).

b. Korelasyon Analizi Sonuçları

Çalışmanın değişkenleri arasındaki ilişkiler Tablo 3'te verilmiştir. Aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi özerklik ile özyönelim ($r=,27$; $p<,05$), uyarılma ($r=,10$; $p<,05$), hazcılık ($r=,10$; $p<,05$) ve evrenselcilik ($r=,09$; $p<,05$) arasında pozitif; özerklik ile uyma ($r=-,08$; $p<,05$) arasında negatif bir ilişki bulunmaktadır. Çevreyi yönetme ustalığı ile özyönelim ($r=,29$; $p<,05$), uyarılma ($r=,25$; $p<,05$), hazcılık ($r=,13$; $p<,05$), güvenlik ($r=,15$; $p<,05$), geleneksellik ($r=,10$; $p<,05$), iyilikseverlik ($r=,13$; $p<,05$) ve evrenselcilik ($r=,17$; $p<,05$) arasında pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Hayatın amacı ile özyönelim ($r=,15$; $p<,05$), başarı ($r=,10$; $p<,05$), güvenlik ($r=,19$; $p<,05$), uyma ($r=,15$; $p<,05$), iyilikseverlik ($r=,09$; $p<,05$) ve evrenselcilik ($r=,19$; $p<,05$) arasında pozitif bir ilişki saptanmıştır. Kendini kabul etme ile özyönelim ($r=,20$; $p<,05$), uyarılma ($r=,19$; $p<,05$), hazcılık ($r=,16$; $p<,05$), başarı ($r=,10$; $p<,05$), güvenlik ($r=,19$; $p<,05$), uyma ($r=,10$; $p<,05$), geleneksellik

($r=,13$; $p<,05$), iyilikseverlik ($r=,12$; $p<,05$) ve evrenselcilik ($r=,13$; $p<,05$) arasında pozitif bir ilişki bulunmaktadır. Başkalarıyla pozitif ilişki ile özyönelim ($r=,13$; $p<,05$), uyarılma ($r=,20$; $p<,05$), hazcılık ($r=,19$; $p<,05$), güvenlik ($r=,11$; $p<,05$), uyma ($r=,14$; $p<,05$), geleneksellik ($r=,09$; $p<,05$), iyilikseverlik ($r=,25$; $p<,05$) ve evrenselcilik ($r=,17$; $p<,05$) arasında pozitif bir ilişki tespit edilmiştir.

Kişisel gelişim ile özyönelim ($r=,36$; $p<,05$), uyarılma ($r=,23$; $p<,05$), hazcılık ($r=,18$; $p<,05$), başarı ($r=,17$; $p<,05$), güvenlik ($r=,24$; $p<,05$), uyma ($r=,12$; $p<,05$), geleneksellik ($r=,11$; $p<,05$), iyilikseverlik ($r=,22$; $p<,05$) ve evrenselcilik ($r=,29$; $p<,05$) arasında pozitif bir ilişki saptanmıştır. Psikolojik iyilik hali toplam puanı ile özyönelim ($r=,40$; $p<,05$), uyarılma ($r=,28$; $p<,05$), hazcılık ($r=,21$; $p<,05$), başarı ($r=,13$; $p<,05$), güvenlik ($r=,26$; $p<,05$), uyma ($r=,15$; $p<,05$), geleneksellik ($r=,14$; $p<,05$), iyilikseverlik ($r=,26$; $p<,05$) ve evrenselcilik ($r=,30$; $p<,05$) arasında pozitif bir ilişki saptanmıştır.

Tablo 3: Çalışmanın Değişkenleri Arasındaki İlişkiler

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1. Özerklik	-																
2. Çevreyi Yönetme Us-	,23*	-															
3. Hayatın Amacı	,15*	,17*	-														
4. Kendini Kabul Etme	,13*	,43*	,15*	-													
5. Başkalarıyla Pozitif	,07	,20*	,08*	,27*	-												
6. Kişisel Gelişim	,16*	,27*	,30*	,27*	,24*	-											
7. Psikolojik İyi Oluş	,47*	,65*	,52*	,64*	,57*	,64*	-										
8. Öz Yönelim	,27*	,29*	,15*	,20*	,13*	,36*	,40*	-									
9. Uyanılma	,10*	,25*	,02	,19*	,20*	,23*	,28*	,51*	-								
10. Hazınlık	,10*	,13*	-,04	,16*	,19*	,18*	,21*	,38*	,53*	-							
11. Başarı	-,03	,07	,10*	,10*	,05	,17*	,13*	,29*	,34*	,36*	-						
12. Güç	,03	,06	-,04	,04	,03	,01	,04	,22*	,27*	,30*	,52*	-					
13. Güvenlik	,04	,15*	,19*	,19*	,11*	,24*	,26*	,41*	,28*	,30*	,38*	,19*	-				
14. Uyuma	-,08*	,07	,15*	,10*	,14*	,12*	,15*	,18*	,11*	,08*	,20*	,03	,46*	-			
15. Geleneksellik	-,03	,10*	,07	,13*	,09*	,11*	,14*	,22*	,15*	,10*	,07	-,08*	,36*	,49*	-		
16. İyilikseverlik	,05	,13*	,09*	,12*	,25*	,22*	,26*	,36*	,26*	,19*	,12*	-,03	,37*	,50*	,48*	-	
17. Evrensellik	,09*	,17*	,19*	,13*	,17*	,29*	,30*	,49*	,33*	,25*	,22*	,06	,57*	,46*	,42*	,47*	-

c. Regresyon Analizi Sonuçları

Değer yönelimlerinin psikolojik iyilik oluşu yordama gücünü tespit etmek amacıyla regresyon analizi yapılmış ve analiz sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4: Değer Yönelimlerinin Psikolojik İyi Oluşu Yordaması

Değişkenler	Beta	t	p	r ²
Özyönelim	,27	5,84	0,000	
Uyarılma	,09	1,99	0,047	
Hazcılık	,03	0,77	0,441	
Başarı	-,01	-0,17	0,866	
Güç	-,08	-1,80	0,073	0,19
Güvenlik	,08	1,79	0,074	
Uyma	,00	0,40	0,967	
Geleneksellik	-,05	-1,15	0,252	
İyilikseverlik	,09	2,03	0,043	
Evrenselcilik	,07	1,45	0,148	

Tablo 4'te görüldüğü gibi değer yönelimlerinden özyönelim ($\beta=,27; p<,05$), uyarılma ($\beta=,09; p<,05$) ve iyilikseverlik ($\beta=,09; p<,05$) psikolojik iyi oluştaki varyansın %19'unu açıklamaktadır. Buna göre psikolojik iyilik halini bu üç değer yönelimi pozitif olarak etkilemektedir. Diğer bir deyişle, özyönelim, uyarılma ve iyilikseverlik puanlarındaki artış, psikolojik iyi oluştaki artış ile sonuçlanmaktadır. Bu değer yönelimlerinden psikolojik iyi oluş üzerinde en fazla etkiye sahip olan özyönelimdir; uyarılma ve iyilikseverliğin etkisi ise birbirine eşittir.

F. Tartışma

Üç farklı üniversitenin İlahiyat Fakültelerinde gerçekleştirilen bu çalışma ile üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi oluş düzeyleri ve değer yönelimleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaca ek olarak, çalışmada kullanılan değişkenlerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı da ele alınmıştır.

Betimsel istatistik analizi sonuçları öğrencilerin psikolojik iyi oluş ortalamasının 3,63 ve standart sapma değerinin 0,42 olduğunu göstermektedir. Bu ölçeğin 5'li Likert tipinde değerlendirildiği göz önüne alındığında, bu değerlerin ortalamasının üzerinde bir değer olduğu görülmektedir. Diğer bir deyişle, bu çalışmanın katılımcılarının kendilerini ve geçmiş yaşamlarını olumlu olarak değerlendirdikleri, birey olarak sürekli gelişme ve büyüme duygusuna

sahip oldukları, yaşamlarının anlamlı ve amaçlı olduğu, diğerleriyle kaliteli ilişkilere sahip oldukları, kendi yaşamını ve çevresini yönetebilme becerisine ve özerklik duygusuna sahip oldukları söylenebilir.³³ Bu çalışmanın bulgularına benzer şekilde Bulut, çalışmasında katılımcıların psikolojik iyi oluş ortalamasına 3,72 olarak tespit etmiştir.³⁴ Katılımcıların, psikolojik iyi oluş değişkeninin faktörlerinden en yüksek ortalamaya 4,14 ile kişisel gelişim ve en düşük ortalamaya 3,34 ile çevreyi yönetme ustalığı faktörlerinde sahip oldukları görülmektedir. Buna göre bu çalışmanın katılımcılarının sürekli olarak kendini gerçekleştirmek ve geliştirmek için fırsatlar aramada yüksek, çevreyi etkin bir şekilde belirleyerek dışsal fırsatları takip edebilmede³⁵ orta düzeyde bir ortalamaya sahip oldukları görülmektedir. Bu çalışmanın bulgularına kısmen benzer şekilde, Ryff ve Keyes katılımcıların en yüksek ortalamaya kişisel gelişim en düşük ortalamaya ise hayatın amacı faktöründe sahip olduklarını raporlamışlardır.³⁶ Bu bulguların aksine, ülkemizde yapılan bir çalışmada başkalarıyla olumlu ilişki en yüksek, özerklik ise en düşük ortalama puana sahiptir.³⁷ Görüldüğü gibi, farklı çalışmalarda katılımcıların psikolojik iyi oluş değişkeninin faktörlerinde aldıkları en yüksek ve en düşük ortalama puanlar farklılık gösterebilmektedir.

Değer yönelimlerinde bu çalışmada katılımcılar en yüksek ortalama puana 5,11 ile evrenselcilik en düşük puana ise 3,49 ile güç faktöründe sahiptir. Evrenselcilik puanının yüksek olması katılımcıların bütün insanların ve çevrenin iyiliği için anlayış gösterdikleri, hoşgörü kültürünü yaygınlaştırdıkları ve korumacı bir yaklaşım sergiledikleri anlamına gelmektedir. Güç değer yönelimi ise orta bir puana sahiptir. Buna göre katılımcıların orta düzeyde toplumsal statüye ve prestije ulaşma, insanları ve kaynakları kontrol etme veya egemenlik altına almak istedikleri söylenebilir.³⁸ Bu bulgular ile kısmen tutarlı olarak, Roszkowski, Kinzler ve Kane çalışmalarında katılımcıların en yüksek ortalamaya iyilikseverlik ve en düşük ortalamaya güç değer yöneliminde sahip olduklarını raporlamışlardır.³⁹ Bu sonuçlar, ülkemizde 2016 yılında Kıran tarafından Ondokuz Mayıs Üniversitesi öğrencileri örnekleminde yürütülen çalışma ile de kısmen tutarlıdır. Kıran, öğrencilerin sahip oldukları en yüksek

33 Ryff ve Keyes, "The Structure of Psychological Well-Being Revisited," 720.

34 Meryem Berrin Bulut, "Examining the Influence of Psychological Well-Being, Religious Worldviews and Self-Confidence on Family Leadership Orientation," *International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science*, sy. 20 (2017): 35-54.

35 Ryff, "Psychological Well-Being Revisited: Advances in Science and Practice," 11.

36 Ryff ve Keyes, "The Structure of Psychological Well-Being Revisited," 721.

37 İbrahim Demirci ve Ali Haydar Şar, "Kendini Bilme ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi," *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 6, sy. 5 (2017): 2716.

38 Schwartz, "Universals in the Content and Structure of Values: Theoretical Advances and Empirical Tests In 20 Countries."

39 Michael J. Roszkowski v.dğr., "Profile of a Residential Learning Community on Schwartz's Typology of Values," *Journal of Service-Learning in Higher Education* 3, (2014): 5-29.

ortalamanın evrenselcilik; en düşük ortalamanın ise uyarılma olduğunu bildirmiştir.⁴⁰ Bu bulguların aksine, ülkemizde yapılan bir çalışmada Demirutku ve Sümer katılımcıların özyönelimde en yüksek ortalama ve geleneksellikte en düşük ortalama sahip olduklarını tespit etmişlerdir.⁴¹ Değer yönelimleri bireylerin yaşadıkları kültüre göre değişmesinin yanı sıra aynı kültürde yaşayan bireylerde de farklılıklar gösterebilmektedir. Bunun nedeni olarak her bir bireyin kendine özgü hayatlara, tecrübeler ve ihtiyaçlara sahip oldukları gerçeği ifade edilebilir. Üniversite öğrencileri örnekleme bakıldığında ise Özcan ve Erol tarafından 2017 yılında Karabük Üniversitesi örnekleme yapılan çalışmada öğrencilerin en yüksek ortalama iyilikseverlik; en düşük ortalama ise hazcılık faktörlerinde sahip oldukları görülmektedir.⁴² Yine benzer şekilde Mehmedoğlu'nun 2006 yılında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencilerinde gerçekleştirdiği çalışma⁴³ ve Karaca'nın aynı fakülte öğrencileri üzerinde 2008 yılında yaptığı araştırma⁴⁴ ile Arslan ve Tunç tarafından 2013 yılında İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencileri örnekleme gerçekleştirdikleri araştırma,⁴⁵ İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin en yüksek ortalama iyilikseverlik, en düşük ortalama ise hazcılık faktörlerinde sahip olduklarını göstermektedir. Bu açıdan bu araştırma, İlahiyat öğrencileri örnekleme gerçekleştiren çalışmalarla farklılık göstermektedir. Ancak bu çalışmada en yüksek ortalama olarak belirlenen evrenselcilik ile en düşük ortalama olarak belirlenen güç faktörlerinin her üç çalışmada da ikinci sıralarda olduğunun ifade edilmesi gerekir. Bu sonuçlar zaman içerisinde meydana gelen bir değişime işaret etmektedir.

Bağımsız gruplar t-testi sonucunda ise psikolojik iyi oluş toplam puanında kadınlar lehine anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Diğer bir deyişle, kadınların ortalama puanları erkeklerin ortalama puanlarından anlamlı olarak daha yüksektir. Psikolojik iyi oluş değişkeninin faktörlerine bakıldığında çevreyi yönetme ustalığı, kendini kabul etme, başkalarıyla olumlu ilişki ve kişisel gelişimde kadınların ortalama puanların erkeklerinkinden anlamlı olarak

40 Özgür Kıran, "Üniversite Öğrencilerinin Değer Yönelimleri (OMÜ Örneği)," *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 9, sy. 43 (2016): 1269.

41 Demirutku ve Sümer, "Temel Değerlerin Ölçümü: Portre Değerler Anketinin Türkçe Uyarılması," 22.

42 Zeynep Özcan ve Haticetül Kübra Erol, "Üniversite Öğrencilerinin Değer Yönelimleri ve Dindarlık-Değer İlişkisi (Karabük Örneği)," *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi* 6, sy. 4 (2017): 926.

43 Ali Ulvi Mehmedoğlu, "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Değer Yönelimleri ve Dindarlık-Değer İlişkisi (M.Ü. İlahiyat Fakültesi Örneği)," *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 30 (2006): 149.

44 Rüveyda Karaca, "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Değer Yönelimleri," (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2008), 68.

45 Mustafa Arslan ve Esra Tunç, "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Değer Yönelimindeki Farklılaşmalar," *Değerler Eğitimi Dergisi* 11, sy. 26 (2013): 17.

daha yüksektir. Bu çalışmanın bulgularına benzer şekilde, öğretmenler üzerine yapılan bir çalışmada⁴⁶ ve üniversite öğrencileri üzerine yapılan diğer bir çalışmada⁴⁷ kadınların psikolojik iyi oluş düzeyleri erkeklerinkinden anlamlı olarak daha yüksek saptanmıştır. Bu çalışmanın bulgularının aksine, evli erkekler ve evli kadınlar üzerine yapılan bir çalışmada⁴⁸ erkeklerin psikolojik iyi oluş düzeyleri kadınlarinkinden anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Diğer bazı çalışmalarda ise,⁴⁹ kadın ve erkeklerin psikolojik iyi oluş düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Psikolojik iyi oluş değişkeninin faktör bazında cinsiyetlere göre farklılıklarına bakıldığında, Karaca ve Yerlisu-Lapa, araştırmalarında bu çalışmanın bulgularına kısmen paralel şekilde kişisel gelişim, başkalarıyla olumlu ilişki ve hayatın amacı değişkenlerinde kadınlar lehine anlamlı bir farklılık raporlamışlardır.⁵⁰

Değer yönelimlerinde özyönelim, uyarılma, hazcılık, güvenlik, uyma, iyilikseverlik ve evrenselcilikte kadınların; güçte ise erkeklerin ortalama puanları anlamlı olarak daha yüksektir. Schwartz ve Rubel, erkeklerin güç, uyarılma, hazcılık, başarı ve öz yönelim; kadınların ise iyilikseverlik ve evrenselcilik değer yönelimlerinde daha yüksek ortalama puana sahip olduklarını;⁵¹ Mehmedoğlu, kız öğrencilerin hazcılık, özyönelim, evrenselcilik, iyilikseverlik, gelenekselcilik ve güvenirlilik değerlerine; erkek öğrencilerin ise güç, başarı, uyarılma ve uyma değerlerine daha fazla önem verdiklerini;⁵² Dilmaç ve arkadaşları, özyönelim, iyilikseverlik, uyma, güvenlik faktörlerinde kızların, hazcılık faktöründe ise erkeklerin yüksek puanlara sahip olduklarını;⁵³ Emre ve Yapıcı, hazcılık ve uyarılma faktörlerinde erkeklerin daha yüksek puanlar

46 Abbas Ertürk v.dğr., "Duygusal Emek Ve Psikolojik İyi Oluş: Bir Yordayıcı Olarak Yönetmel Destek Algısı," *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 16, sy. 4 (2016): 1713–1744.

47 Ahmet Ali Karaca ve Tennur Yerlisu Lapa, "Serbest Zaman Katılımı, Psikolojik İyi Olma Ve Serbest Zaman Engelleri İle Baş Etme Stratejilerinin Üniversite Öğrencileri Üzerinde İncelenmesi," *Journal of Human Sciences* 13, sy. 2 (2016): 3293–3304.

48 Theodore D. Fuller v.dğr., "Gender Differences in the Psychological Well-Being of Married Men and Women: an Asian Case," *The Sociological Quarterly* 45, sy. 2 (2004): 355–378.

49 Bulut, "Examining the Influence of Psychological Well-Being, Religious Worldviews and Self-Confidence on Family Leadership Orientation,"; Gülüşan Göcen, "Pozitif Psikoloji Düzleminde Psikolojik İyi Olma ve Dini Yönelim İlişkisi: Yetişkinler Üzerine Bir Araştırma," *Toplum Bilimleri Dergisi* 7, sy. 13 (2013): 111.

50 Karaca ve Yerlisu Lapa, "Serbest Zaman Katılımı, Psikolojik İyi Olma ve Serbest Zaman Engelleri ile Baş Etme Stratejilerinin Üniversite Öğrencileri Üzerinde İncelenmesi."

51 Shalom H. Schwartz ve Tammy Rubel, "Sex Differences in Value Priorities: Cross-Cultural and Multimethod Studies," *Journal of Personality and Social Psychology* 89, sy. 6 (2005): 1010–1028.

52 Mehmedoğlu, "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Değer Yönelimleri ve Dindarlık-Değer İlişkisi (M.Ü. İlahiyat Fakültesi Örneği)," 152.

53 Bülen Dilmaç v.dğr., "Üniversite Öğrencilerinin Öz-Anlayışları ile Değer Tercihlerinin İncelenmesi," *Değerler Eğitimi Dergisi* 7, sy. 18 (2009): 18.

elde ettiklerini, diğer faktörler açısından anlamlı bir farklılaşma olmadığını,⁵⁴ Demirutku ve Sümer, erkeklerin güç ve başarı değer yönelimlerinde, kadınların ise evrenselcilikte anlamlı olarak daha yüksek ortalama puana sahip olduklarını;⁵⁵ Cirhinlioğlu ve Şenel ise kadınların evrenselcilik ve iyilikseverlikte erkeklerden anlamlı olarak daha yüksek puan aldıklarını tespit etmişlerdir.⁵⁶

Kadın ve erkeklerin hem psikolojik iyi oluş değişkeninde hem de değer yönelimlerinde birbirlerinden farklılaşmalarının nedeni, sosyalleşme sürecinde kız ve erkek çocuklarına atfedilen rollerin farklılıklarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Kız ve erkek çocuklardan toplumsal cinsiyet kapsamında, toplum tarafından uygun görülen rolleri ve sorumlulukları yerine getirmeleri beklenmektedir. Bu beklentiler ise cinsler arasında küçük yaşlardan itibaren başlayan bir değer yönelimi farklılaşmasını beraberinde getirmektedir.

Çalışmanın değişkenleri arasındaki ilişkiler incelendiğinde psikolojik iyi oluş toplam puanı ile özyönelim, uyarılma, hazcılık, başarı, güvenlik, uyma, geleneksellik, iyilikseverlik ve evrenselcilik arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Telef, Uzman ve Ergün araştırmalarında, bu çalışmanın bulguları ile kısmen tutarlı olarak, psikolojik iyi oluş ile özyönelim, hazcılık, başarı, güvenlik, uyma, iyilikseverlik ve evrenselcilik arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki raporlamışlardır.⁵⁷ Psikolojik iyi oluş ile değer yönelimleri arasında saptanan bu anlamlı ilişki, Waterman'ın *eudaimonia* hakkındaki görüşleri -insanların yaşam aktiviteleri değerlerle uyumlu olduğu ve birbirleri ile parçalanmaz bir bütün haline geldikleri zaman ortaya çıkmaktadır- ile tutarlılık göstermektedir.⁵⁸ Aynı zamanda, Demirutku ve Sümer tarafından yapılan değerlerin tanımlarına paralel olarak psikolojik iyi oluş ile değer yönelimleri arasında bir ilişkinin olmaması, dikkat edilmesi gereken bir durumdur.⁵⁹

54 Yusuf Emre ve Asım Yapıcı, "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Vatandaşlarının Değer Yönelimleri," *Turkish Studies* 10, sy. 2 (2015): 340.

55 Demirutku ve Sümer, "Temel Değerlerin Ölçümü: Portre Değerler Anketinin Türkçe Uyarılması."

56 Fatma Gül Cirhinlioğlu ve Ahmet Fatih Şenel, "Kadına İlişkin Namus Anlayışı, Değerler ve Cinsiyet Rollerinin Arasındaki İlişkiler," *The Journal of Academic Social Science Studies*, sy. 60 (2017): 311-324.

57 Bülent Baki Telef v.dğr., "Öğretmen Adaylarında Psikolojik İyi Oluş ve Değerler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi," *Turkish Studies* 8, sy. 12 (2013): 1297-1307.

58 Waterman, "Two Conceptions of Happiness: Contrasts of Personal Expressiveness (Eudaimonia) and Hedonic Enjoyment," 678; Ryan ve Deci, "On Happiness and Human Potentials: A Review of Research on Hedonic and Eudaimonic Well-Being," 146.

59 Demirutku ve Sümer, "Temel Değerlerin Ölçümü: Portre Değerler Anketinin Türkçe Uyarılması," 18.

Değer yönelimlerinden hangilerinin psikolojik iyi oluştaki varyansı anlamlı olarak açıkladığını incelemek amacıyla yapılan regresyon analizi sonucunda özyönelim, uyarılma ve iyilikseverlik değer yönelimlerinin psikolojik iyi oluşu anlamlı olarak açıkladığı görülmektedir. Bu üç değer yönelimi psikolojik iyi oluştaki varyansı %19 oranında açıklamaktadır. Bu çalışmanın bulgularının aksine, Telef ve arkadaşları, hazcılık ve evrenselcilik değer yönelimlerinin psikolojik iyi oluştaki varyansın %20'sini açıkladığını tespit etmişlerdir.⁶⁰ Daha önce yapılan belirlemelere uygun olarak pozitif belirli değerlere ve amaçlara sahip olmak, pozitif iyi oluşa sebep olmuştur.⁶¹ Benzer şekilde, psikolojik iyi oluş düzeyleri yüksek olan insanlar, hayatın anlamının farkına varabilirler ve bir değere sahip olduğunu tecrübe eden insanların da bu nedenle oldukça iyi bir yaşama sahip oldukları ifade edilebilir.⁶² Bu noktada değerler ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkinin önemli olduğu bu çalışmada bir kez daha otaya konulmuştur.

Sonuç

Ryff ve Keyes'in psikolojik iyi oluşun, bireyin yaşama yönelik amaçlarının farkında olması, verimli kişilerarası ilişkiler geliştirmesi ve sürdürmesiyle ilişkili olduğunu belirledikleri çalışmaya ek olarak son dönemlerde gerçekleştirilen araştırmaların ortaya koyduğu önemli bir nokta da *psikolojik iyi oluş* ile *değerler* arasında anlamlı bir korelasyonun olduğudur. Schwartz'ın yaklaşımına göre değerler, bireylerin kendileri de dahil olmak üzere diğer insanları ve olayları nitelendirmek, eylemlerini seçmek ve meşrulaştırmak için kullandıkları ölçütler olarak ele alındığı zaman değerlerin, psikolojik iyi oluşun özünü oluşturduğu görülmektedir. Yani değerler, sosyal ve psikolojik olgulara uygulanmaya başlandığı andan itibaren psikolojik iyi oluşu doğrudan etkilemektedirler. Ayrıca değerlerin ego gelişimi, kendini gerçekleştirme, özdeşlik veya psikolojik olgunluk gibi faktörlere göre değerlendirildiği görülmektedir. Bu konuları inceleyen neredeyse bütün araştırmalar, kişisel değer sisteminin ve değerlendirme süreçlerinin motivasyon ve kişilik işlevlerinde belirli bir rol oynadığı varsayımına dayanmaktadır.⁶³

Araştırma bulguları arasında dikkat çeken noktalardan birisi değerler açısından İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin evrenselcilik değerinin yüksek bir or-

60 Telef v.dğr., "Öğretmen Adaylarında Psikolojik İyi Oluş ve Değerler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi."

61 Sagiv v.dğr., "Value Pathways to Well-Being: Healthy Values, Valued Goal Attainment, and Environmental Congruence," 68-69.

62 Sarvimäki ve Stenbock-Hult, "Quality of Life in Old Age Described as a Sense of Well-Being, Meaning and Value," 1027.

63 Piotr K. Oles ve Hubert M. Hermans, "Values," *Encyclopedia of Psychological Assessment* içinde, ed. Rocio Fernandez-Ballesteros (London: Sage Publications, 2003), 1084-1086.

talamaya sahip olmasıdır. Evrenselcilik değerinin motivasyon kaynağının bütün insanların ve çevrenin iyiliği için anlayış gösterilmesi, hoşgörü kültürünün yaygınlaştırılması olduğu dikkate alındığında bu durum, olumlu bir sonuçtur. Ancak gelenekler, dini ayin, inanç ve davranış normları aracılığı ile diğer nesillere aktarıldığı için İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin geleneksellik açısından en yüksek ortalamaya sahip olmalarını beklemek daha olasıdır. Bu sonucu, modernite ve geleneksel yaşamdan uzaklaşılması, şehir hayatında yer alan psiko-sosyal dinamiklerin birey üzerindeki etkileri vb. faktörlerle açıklamak mümkün olsa da yüksek dini öğrenim gören öğrencilerin değerler sıralamasında geleneksellik değerine altıncı sırada yer vermiş olmaları üzerinde düşünülmesi ve sebepleri açısından daha kapsamlı ve derin araştırmaların yapılması gereken bir konudur.

Psikolojik iyi oluş açısından ise öğrencilerin en yüksek ortalamaya kişisel gelişim, en düşük ortalamaya ise çevreyi yönetme ustalığında sahip oldukları görülmektedir. Bu anlamda öğrenciler, kendilerini geliştirmek için fırsatlar aramaktadırlar. Bu arayışın iki tür ihtiyaçtan kaynaklanması mümkündür. İlk olarak öğrenciler, kendilerini belirli konularda eksik görerek bunu ortadan kaldırmak için arayış içerisinde olabilirler. İkinci olarak da bir eksiklik yerine öğrencilerin sahip oldukları potansiyelleri geliştirme çabası içerisinde olduklarını ifade etmek mümkündür. Üniversite ortamından istifade ederek kendini geliştirme çabası içerisinde olmaları makul bir davranış olsa da bunu gerçekleştirirken çevreyi ve dışsal fırsatları iyi değerlendiremedikleri görülmektedir. Fakültede yürürlükte olan kadın-erkek sınıflarının ayrı olmasının da bu açıdan etkili olduğunu ifade etmek mümkündür.

Değişkenler arasındaki ilişkiler korelasyon verilerine göre yorumlanacak olursa özerklik ile uyuma arasındaki ters yönlü ilişki önemlidir. Her ne kadar korelasyon katsayısı düşük olarak belirlense de öğrencilerin bağımsız olduklarını; öncelikle kendi sahip oldukları standartlar tarafından yönlendirildiklerini; iç denetimli olduklarını; davranışları çevre etkisinden ziyade kendi istek ve arzuları doğrultusunda yerine getirdiklerini ve bu açıdan sosyal baskılara boyun eğmediklerini ifade eden özerklik katsayısının yükselmesi, uyum ve grup kültüründen uzaklaşmayı beraberinde getirmektedir. Bu açıdan öğrencilerin bireysel özelliklerini geliştirmeleri sağlanırken grup dinamikleri ve uyum açısından da gelişimlerine odaklanılması önem arz etmektedir. Ayrıca veriler, geleneksellik ile güç değerleri arasında da ters yönlü bir ilişkinin varlığını göstermektedir. Buna göre istatistiksel olarak zayıf olarak nitelendirilebilecek bir korelasyon söz konusu olsa da güç değeri arttıkça geleneksellikten uzaklaşmaktadır. Bu durum beklenen bir sonucu ifade etse ve kendi aralarındaki bu ilişkiye rağmen psikolojik iyi oluşa etki etmediklerini ifade eden çalışmalar da yer almaktadır. Literatürdeki çalışmalar, insanların değerleri ile

örtüşen etkinliklerde bulunulduklarında, güç gibi dışsal değerlerin ya da geleneksellik gibi içsel değerlerin olup olmamasına bakılmaksızın, psikolojik iyi oluş açısından pozitif duygular kazandıklarını ortaya koymaktadırlar.⁶⁴

Her iki ölçeğin alt faktörleri arasındaki korelasyon açısından en yüksek değer, özyönelim ile kişisel gelişim arasındadır ($r=,36$). Yani bireyler, düşünce ve eylemlerinde bağımsızlaştıkça sürekli olarak kendini geliştirmek için fırsatlar aramaktadırlar. Ancak bu durumun artması beraberinde yukarıda ifade edildiği gibi başkalarıyla olumlu ilişkiler geliştirmeyi zorlaştırmaktadır. Öz-yönelimin en düşük korelasyona başkaları ile olumlu ilişkiler kurmak faktörüyle sahip olması da bunu açıkça göstermektedir. Regresyon analizi ise öz-yönelimin psikolojik iyi oluş üzerinde diğer faktörlere oranla daha fazla etkisinin olduğunu ortaya koymaktadır.

Araştırma neticesinde sonraki çalışmalar için aşağıdaki öneriler tavsiye edilmektedir:

Psikolojik iyi oluş sadece değerlerle ilişkilendirilerek açıklanabilecek bir olgu değildir, ancak değer yönelimlerinin bireyin kişiliğinin derinlerine kadar uzanmış bir görünüm sergilemesi sebebiyle psikolojik iyi oluş üzerinde etkili olduğu değerlendirilmektedir.

Psikolojik iyi oluşun alt faktörleri ile değer yönelimleri arasındaki ilişkiyi ele alacak ve olgular arasındaki ilişkileri daha açık bir şekilde ortaya koyabilecek araştırmalara mukayeseler yapabilmek açısından ihtiyaç duyulmaktadır. Buna ek olarak literatürde değer yönelimleri ya da psikolojik iyi oluşla ilişkilendirilerek çalışılan konuların çeşitliliğinin artmakta oluşu olumlu bir gelişmedir. Bu açıdan her iki olgu için de geçerli olmak üzere farklı çalışmalar da yapılmalıdır. Özellikle kişilik yapısı ve özellikleri, öz saygı, bağlanma gibi olgularla konu yeniden değerlendirilebilir.

Bu araştırmanın katılımcıları sadece İlahiyat Fakültesi öğrencileri ile sınırlı olduğu dikkate alındığında çalışmanın başka fakültelerde ya da başka eğitim seviyelerinde olan öğrenciler üzerinde de yürütülmesi gerekmektedir. Bu araştırmada elde edilen bulguları, İlahiyat Fakültesi öğrencileri dışındaki gruplara genellemek zordur. Bu nedenle gerek fakülte gerekse üniversite dışında yer alan farklı tür ve düzeydeki eğitim kurumlarında, çalışan gruplarında ve yetişkinlerde bu türden bir çalışma yapılması, bu alanda karşılaştırma yapma imkânı sağlayacağı için katkı sağlayacaktır.

Kaynakça

Arslan, Mustafa ve Esra Tunç. "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Değer Yönelimlerindeki Farklılaşmalar." *Değerler Eğitimi Dergisi* 11, sy. 26 (2013): 7-39.

64 Hefferon ve Boniwell, *Positive Psychology: Theory, Research and Applications*, 142.

- Aziz, Aysel. *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık, 2014.
- Beydoğan, Başak. "Benlik Tipi Farklılıklarına Göre Algılanan İş Ortamı ve İyi Olma Hali." Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, 2008.
- Bulut, Meryem Berrin. "Examining the Influence of Psychological Well-Being, Religious Worldviews and Self-Confidence on Family Leadership Orientation." *International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science*, sy. 20 (2017): 35-54.
- Cirhinlioğlu, Fatma Gül ve Ahmet Fatih Şenel. "Kadına İlişkin Namus Anlayışı, Değerler ve Cinsiyet Rollerini Arasındaki İlişkiler." *The Journal of Academic Social Science Studies*, sy. 60 (2017): 311-324.
- Demirci, İbrahim ve Ali Haydar Şar. "Kendini Bilme ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi." *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 6, sy. 5 (2017): 2710-2728.
- Demirutku, Kürşad ve Nebi Sümer. "Temel Değerlerin Ölçümü: Portre Değerler Anketinin Türkçe Uyarlaması." *Türk Psikoloji Yazıları* 13, sy. 25 (2010): 17-25.
- Diener, Ed. "Subjective well-being." *Psychological Bulletin* 95, sy. 3 (1984): 542-575.
- Diener, Ed, Robert A. Emmons, Randy J. Larsen ve Sharon Griffin. "The Satisfaction with Life Scale." *Journal of Personality Assessment*, sy. 49 (1985): 71-75.
- Dilmaç, Bülent, Metin Deniz ve M. Engin Deniz. "Üniversite Öğrencilerinin Öz-Anlayışları ile Değer Tercihlerinin İncelenmesi." *Değerler Eğitimi Dergisi* 7, sy. 18 (2009): 9-24.
- Emre, Yusuf ve Asım Yapıcı. "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Vatandaşlarının Değer Yönelimleri." *Turkish Studies* 10, sy. 2 (2015): 329-50.
- Ertürk, Abbas, Sultan Bilge Keskinlikç Kara ve Demet Zafer Güneş. "Duygusal Emek ve Psikolojik İyi Oluş: Bir Yordayıcı Olarak Yönetmel Destek Algısı." *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 16, sy. 4 (2016): 1713-44.
- Fuller, Theodore D., John N. Edwards, Sairudee Vorakidphokatorn ve Santhat Sermsri. "Gender Differences in the Psychological Well-Being of Married Men and Women: An Asian Case." *The Sociological Quarterly* 45, sy. 2 (2004): 355-378.
- Gallagher, Matthew W. "Well-Being." *The Encyclopedia of Positive Psychology* içinde, editör Shane J. Lopez, 1030-1034. Singapore: Wiley-Blackwell, 2009.
- Göcen, Gülüşan. "Pozitif Psikoloji Düzleminde Psikolojik İyi Olma ve Dini Yönelim İlişkisi: Yetişkinler Üzerine Bir Araştırma." *Toplum Bilimleri Dergisi* 7, sy. 13 (2013): 97-130.
- Grouzet, Frederick M. E. "Values and Relationships." *Encyclopedia of Human Relationships* içinde, editör Harry T. Reis ve Susan Sprecher, 3:1668-1671. Los Angeles: Sage Publication, 2009.
- Hefferon, Kate ve Ilona Boniwell. *Positive Psychology: Theory, Research and Applications*. London: The McGraw-Hill, 2011.
- Hofstede, Geert. *Culture's Consequences: International Differences in Work-Related Values*. Beverly Hills: Sage Publications, 1980.
- Karaca, Ahmet Ali ve Tennur Yerlisu Lapa. "Serbest Zaman Katılımı, Psikolojik İyi Olma ve Serbest Zaman Engelleri ile Baş Etme Stratejilerinin Üniversite Öğrencileri Üzerinde İncelenmesi." *Journal of Human Sciences* 13, sy. 2 (2016): 3293-3304.

- Karaca, Rüveyda. "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Değer Yönelimleri." Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2008.
- Kıran, Özgür. "Üniversite Öğrencilerinin Değer Yönelimleri (OMÜ Örneği)." *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 9, sy. 43 (2016): 1266-1274.
- Mehmedoğlu, Ali Ulvi. "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Değer Yönelimleri ve Dindarlık-Değer İlişkisi (M.Ü. İlahiyat Fakültesi Örneği)." *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 30 (2006): 133-167.
- Melamed, Barbara G. "Wellness and Illness." *Encyclopedia of Psychology* içinde, editör Alan E. Kazdin, 8:242-243. Washington: American Psychological Association, 2000.
- Oles, Piotr K. ve Hubert M. Hermans. "Values." *Encyclopedia of Psychological Assessment* içinde, editör Rocio Fernandez-Ballesteros, 1082-1088. London: Sage Publications, 2003.
- Özcan, Zeynep ve Haticetül Kübra Erol. "Üniversite Öğrencilerinin Değer Yönelimleri ve Dindarlık-Değer İlişkisi (Karabük Örneği)." *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi* 6, sy. 4 (2017): 913-947.
- Roccas, Sonia ve Lilach Sagiv. "Values." *The Encyclopedia of Positive Psychology* içinde, editör Shane J. Lopez, 1002-1008. Singapore: Wiley-Blackwell Publishing Ltd., 2009.
- Rokeach, Milton. *The Nature of Human Values*. New York: Free Press, 1973.
- Roszkowski, Michael J., Robert J. Kinzler ve John Kane. "Profile of a Residential Learning Community on Schwartz's Typology of Values." *Journal of Service-Learning in Higher Education* 3 (2014): 5-29.
- Ryan, Richard M. ve Edward L. Deci. "On Happiness and Human Potentials: A Review of Research on Hedonic and Eudaimonic Well-Being." *Annual Review of Psychology* 52, (2001): 141-166.
- Ryff, Carol D. "Happiness is Everything, or is it? Explorations on the Meaning of Psychological Wellbeing." *Journal of Personality and Social Psychology* 57, sy. 6 (1989): 1069-1081.
- Ryff, Carol D. "Psychological Well-Being Revisited: Advances in Science and Practice." *Psychother Psychosom* 83, sy. 1 (2014): 10-28.
- Ryff, Carol D. ve Corey Lee M. Keyes. "The Structure of Psychological Well-Being Revisited." *Journal of Personality and Social Psychology* 69, sy. 4 (1995): 719-727.
- Sagiv, Lilach, Sonia Roccas ve Osnat Hazan. "Value Pathways to Well-Being: Healthy Values, Valued Goal Attainment, and Environmental Congruence." *Positive Psychology in Practice* içinde, editör P. Alex Linley ve Stephen Joseph. New Jersey: Wiley & Sons., 2004.
- Sarvimäki, Anneli ve Bettina Stenbock-Hult. "Quality of Life in Old Age Described as a Sense of Well-Being, Meaning and Value." *Journal of Advanced Nursing*, (2000): 1025-1033.
- Schwartz, Shalom H. "Are There Universal Aspects in the Structure and Contents of Human Values?." *Journal of Social Issues*, (1994): 19-45.
- Schwartz, Shalom H. "Universals in the Content and Structure of Values: Theoretical Advances and Empirical Tests in 20 Countries." *Advances in Experimental Social Psychology*, (1992), 1-65.

- Schwartz, Shalom H. Gila Melech, Arielle Lehmann, Steven Burgess, Mari Harris ve Vicki Owens. "Extending the Cross-cultural Validity of the Theory of Basic Human Values with a Different Method of Measurement." *Journal of Cross-Cultural Psychology* 32, sy. 5 (2001): 519-542.
- Schwartz, Shalom H. ve Tammy Rubel. "Sex Differences in Value Priorities: Cross-Cultural and Multimethod Studies." *Journal of Personality and Social Psychology* 89, sy. 6 (2005): 1010-1028.
- Smith, Peter B. ve Shalom H. Schwartz. "Values." *Handbook of Cross-Cultural Psychology* içinde, editör John W. Berry, Marshall H. Segall ve Cigdem Kagitcibasi, 3:77-118. Boston: Allyn and Bacon, 1997.
- Telef, Bülent Baki, Ersin Uzman ve Enes Ergun. "Öğretmen Adaylarında Psikolojik İyi Oluş ve Değerler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi." *Turkish Studies* 8, sy. 12 (2013): 1297-1307.
- Walsh, R. "Asian Psychologies." *Encyclopedia of Psychology* içinde, editör Raymond J. Corsini, 106-109. New York: John Wiley & Sons, 1994.
- Waterman, Alan S. "Two Conceptions of Happiness: Contrasts of Personal Expressiveness (Eudaimonia) and Hedonic Enjoyment." *Journal of Personality and Social Psychology* 64, sy. 4 (1993): 678-691.

On the Relationship Between Psychological Well-Being and Value Orientations of Students of Theology Faculty

(Extended Abstract)

Mustafa ULU**

It is possible to state that psychology in general and psychologists in particular are more interested in unhealthy behaviors, emotions and thoughts instead of healthy individuals. Therefore, the subjects of psychological issues are individuals who have psychological problems from periods in which psychology begins to make effective explanations on human experience. For this reason, firstly psychopathological measures have been applied and measurement tools have been developed for determination of individuals who differ statistically from social norms to pathology, unhappiness, and individual problems. So it can be said that instead of focusing on general, an approach that focuses on this matter has been shown. However, in recent years, interest in psychology has shifted from mental illness and abnormal behaviors towards mental health and positive psychology. The basis of this shift is the strengthening of Asian-based psychology as an alternative to Western-based psychology which has a narrow human conception, and focuses on individuals who often exhibit abnormal behaviors. As a result, psychological well-being concept and research patterns and psychotherapy techniques which have shaped around the concept have emerged, especially after 2000's.

Psychological well-being is defined as managing daily life experiences and problems of existential concerns (such as not making any sense of purposes, the idea that individual development cannot be achieved, and the fact that individual cannot establish healthy relationships with himself/herself or others).

In addition to the study by Ryff and Keyes that psychological well-being is related to the individual's awareness of life goals, and the development and maintenance of efficient interpersonal relationships. An important point of recent researches is that there is a significant correlation between *psychological well-being* and *values*. According to Schwartz, values are the criteria that individuals use to qualify, select and legitimize other people and events, including themselves. In this sense, values constitute the essence of psychological

** Dr., Erciyes University Faculty of Theology (mustafaulu@erciyes.edu.tr).

well-being. In other words, it can be said that the values directly influence the psychological well-being from the moment when it is applied to the social and psychological phenomena.

In this research, it is aimed to investigate the relationship between the psychological well-being of university students and their value orientations. The universe of study is the students of Theology Faculty. In the sample group, 683 Theology Faculty students were selected from Erciyes, Dicle and Karadeniz Technical University through convenience sampling in 2017-2018 academic year. The following scales were used in the research.

a. Portrait Values Questionnaire: It was developed by Schwartz, Melech, Lehmann, Burges, Harris and Owens in order to measure the basic values. The adaptation of the scale to Turkish has been done by Demirutku and Sumner. There are 40 items on the scale and it consists of 8 factors; *self-direction, stimulation, hedonism, achievement, power, security, conformity, tradition, benevolence, and universalism*.

b. Psychological Well-Being Scale: The scale is developed by Ryff, abbreviated by Ryff and Keyes. Imamoglu has adapted the scale into Turkish. The scale consists of 18 items and consists of 6 factors; *autonomy, environmental mastery, personal growth, positive relationships with others, purpose in life, and self-acceptance*.

c. Personal Information Form: A form developed by researchers was used to have information about the demographic characteristics of the participants. Quantitative analysis techniques have been utilized in the analysis of the data. Mean and standard deviation from descriptive statistical methods; independent groups t-test to determine the difference between two means, and Pearson Moments Multiplication Correlation technique and Regression Analysis to investigate the relationships between variables from inferential statistical methods were used when the data were analyzed.

The following results have been found in this research; it was determined that the average score of the students' psychological well-being is 3.63; students have the highest average in universalism factor with 5,11 score and have the lowest average in the power factor with 3.49 score in value orientation; female students' mean scores in psychological well-being total score were significantly higher than male students'; that mean scores of female students in self-direction, stimulation, hedonism, security, conformity, benevolence, and universalism factors and mean scores of male students in power factor were significantly higher in value orientation; there was a significant positive relationship between psychological well-being total score and self-direction, stimulation, hedonism, achievement, security, conformity, tradition, benevolence, and universalism. Moreover, as a result of regression analysis, self-direction,

stimulation and benevolence value orientations seem to explain psychological well-being at a significant level of 19%.

One of the remarkable points among research findings is that universalism value of the Theology Faculty students has a high average in terms of values. Considering the fact that the motivation for the value of universalism is to show awareness to the whole people and environment, and to widespread tolerance in society, this is a positive result. However, as traditions are passed on to next generations through religious rituals, beliefs and norms of behavior, it can be expected that Theology Faculty students would have the highest average in terms of tradition. Although this conclusion can be explained by modernity, departing from traditional lifestyle, and the effects of psycho-social dynamics in the city life on the individual, it is a matter that should be considered on the fact that students who have higher religious education have placed the tradition value into sixth grade in the order of values. This should be investigated more thoroughly in terms of causes.

In terms of psychological well-being, it is seen that the students have the highest average on personal growth and the lowest average on the environmental matter. These results can be explained by the idea that students are looking for opportunities to improve themselves.

The highest value in terms of the correlation between subscales of both scales is between self-esteem and personal development. In other words, as individuals become independent in their thinking and actions, they are constantly looking for opportunities to improve themselves. However, the increase in this situation makes it difficult to develop positive relationships with others. It is also clear that self-direction has the lowest correlation to establish positive relationships with others. Regression analysis reveals that self-directedness has more effect on psychological well-being than other factors.